

Олена СЛЮСАРЕНКО

УДК 378 (1-87)

ВІКОВА СПЕЦИФІКА ТОП-УНІВЕРСИТЕТІВ КРАЇН ІЗ ПЕРЕДОВИМ УНІВЕРСИТЕТСЬКИМ ПОТЕНЦІАЛОМ

© Слюсаренко О., 2012

Ключові слова: топ-університети, віковий розподіл, конкуренція досвідчених і молодих університетів, профілізація топ-закладів.

Досліджено вікові характеристики топ-закладів за рейтингами «Шанхайський» і «Таймс» країн із передовим університетським потенціалом (США, Велика Британія, Німеччина, Японія, Канада, Австралія, Швейцарія, Франція, Швеція, Нідерланди) та країн, що інтенсивно розвивають такий потенціал (Австрія, Китай). Підтверджено існування двох тенденцій, що конкурують і взаємодоповнюються щодо провідної ролі досвідчених топ-закладів (домінувальна тенденція) та складання їм суттєвої конкуренції з боку молодих закладів світового класу (субдомінувальна тенденція). Також виявлено посилення тенденції профілювання передових закладів поряд із подальшим активним створенням класичних топ-університетів. Визначений раніше віковий розподіл закладів світового класу за регіонами підтверджено на розглянутих прикладах згаданих країн.

попередній статті [3] досліджено вікові характеристики історичного зародження та регіонального розподілу закладів вищої освіти (далі – університети, заклади) світового класу за провідними

міжнародними рейтингами цих закладів «Таймс» і «Шанхайський» [6; 8]. Отримані дані підтверджують гіпотезу про існування двох тенденцій, що конкурують. Перша (домінувальна) тенденція пов'язана з конкурентними перевагами досвідчених (із солідним стажем) університетів, друга (субдомінувальна) – зі швидким прогресом університетської освіти нового й найновішого часу [3]. У цій статті раніше з'ясовані автором вікові діахронні та просторові (регіональні) характеристики розподілу високорейтингових університетів [3] підтверджуються на прикладах окремих країн – провідних представників певних регіонів. Окрім того, виявлено, що з-поміж молодих топ-закладів значну частку становлять профільні (галузеві) заклади, які історично з'явилися значно пізніше від звичайних (класичних) університетів.

Добірку країн для розгляду становили ті з них, які посідають перші десять місць за розвитком університетського потенціалу в інтерпретації рейтингу «Шанхайський» (500 закладів 42-х країн загалом) за 2011 р. [6]. Це (у послідовності країн за цим рей-

тингом) – США (151 заклад), Велика Британія (37), Німеччина (39), Японія (23), Канада (22), Австралія (19), Швейцарія (7), Франція (21), Швеція (11) і Нідерланди (13). Згадані країни представляють чотири континенти – Північну Америку (дві країни, 173 заклади, 34,6 % з 500 топ-закладів), Європу (шість країн, 128 закладів, 25,6 %), Азію (одна країна, 23 заклади, 4,6 %), Океанію (одна країна, 19 закладів, 3,8 %) – разом 343 топ-заклади, 68,6 % їхньої кількості.

Згадані країни, за невеликим винятком, становлять аналогічний перелік їх за рейтингом «Таймс» (402 заклади 38 країн без виокремлення Гонконгу і Тайваню) за 2011 р. [8]. У цьому разі розподіл закладів за країнами подібний, але дещо відмінний, а саме: США (113 закладів), Велика Британія (52), Німеччина (22), Японія (16), Канада (18), Австралія (21), Швейцарія (7), Франція (8), Швеція (10) і Нідерланди (13). За топ-закладами представництво континентів таке: Північна Америка – 131 заклад, 32,6 %; Європа – 112 закладів, 27,9 %; Азія – 16 закладів, 4,0 %; Океанія – 21 заклад, 5,2 %, – разом 280 топ-закладів, 69,7 % їхньої кількості.

В обох випадках домінує Північна Америка, субдомінує Європа – на них разом припадає 301 (60,2 %) із 500 закладів за рейтингом «Шанхайський» і 243 (60,4 %) із 402 закладів за рейтингом «Таймс». Додатково проаналізовано віковий розподіл топ-університетів Австрії (7 закладів за рейтингом «Шанхайський» і 5 – за рейтингом «Таймс»). А вже в цій країні за першим із рейтингів три заклади (43 %) утворено у 2004 р., що становить половину з шести топ-закладів (1,2 % з 500), заснованих у XXI столітті [6]. Окрім того, проаналізовано провідний університетський потенціал Китаю, що стрімко прогресує (разом із Тайванем і без нього) і являє другу (після США) економіку світу.

Дані про вікові параметри університетів за обома згаданими рейтингами, як і в попередніх роботах [2; 3], для порівняльного аналізу бралися такими, якими вони наведені в матеріалах рейтингу «Шанхайський» за 2011 р. [6] з окремими уточненнями [2; 3]. Окрім того, порівняно з попередніми публікаціями, в цій статті додатково

враховано вік профільного Медичного університету Південної Кароліни (США) за рейтингом «Шанхайський».

У таблиці 1 подано результати кореляційного аналізу (на основі обчислення коефіцієнту кореляції рангів Спірмена [1; 4; 5]) зв'язку рейтингового місця топ-закладу та його віку для перших 10 країн за рейтингами «Шанхайський» і «Таймс» 2011 р.

З таблиці 1 видно, що з 20 зазначених кореляційних випадків згадана кореляція є достовірною у 15 (75 %) з них, причому у 8 (40 %) випадках – сильною (коефіцієнт кореляції перевищує значення 0,6 [5, 308]). Водночас, достовірна кореляція відсутня в разі невеликої кількості закладів (Швейцарія – по 7 закладів для обох рейтингів, та Франція – 7 закладів для рейтингу «Таймс»), а також для рейтингу «Таймс» для Німеччини і Японії (зі значно меншою кількістю топ-закладів, ніж за рейтингом «Шанхайський»).

У таблиці 2 наведено результати обчислення коефіцієнта кореляції рангів Спірмена для країн, які не є світовими лідерами, з огляду на фактичну наявність найвищого університетського потенціалу, проте активно модернізують вищу школу і досягають суттєвих результатів у цьому.

З таблиці 2 легко побачити, що достовірна (причому сильна) кореляція топ-позиції вищого закладу освіти та його віку виявляється лише для закладів Тайваню. Відсутність вірогідної кореляції (або її слабкість) у певних випадках можна частково пояснити інтенсивністю появи топ-закладів упродовж відносно невеликого (порівняно з середнім віком закладів світового класу загалом, окремого регіону особливо, певної країни зокрема) періоду. Це дає підстави запропонувати ще одну характеристику розвитку найвищого університетського потенціалу – *щільність створення топ-закладів* за середньою кількістю років між заснуванням закладів світового класу, як це зазначено в таблиці 3.

У таблиці 3 наведено вікові характеристики високорейтингових університетів 10 згаданих передових країн.

Таблиця 1

**Кореляція рейтингової позиції та віку топ-університетів
для країн із передовим університетським потенціалом
за рейтингами «Шанхайський» і «Таймс», 2011 р.**

№	Країна	Коефіцієнт кореляції рангів Спірмена за рейтингами (кількість країн із доступними віковими даними, критичне значення коефіцієнта кореляції)	
		«Шанхайський»	«Таймс»
1	2	3	4
1	США	0,23 (151 заклад)	0,29 (113 закладів)
2	Велика Британія	0,42 (37 закладів)	0,30 (51 заклад)
3	Німеччина	0,43 (39 закладів)	0,28 (22 заклади, $K_{кр} = 0,36$)
4	Японія	0,63 (23 заклади)	0,02 (15 закладів, $K_{кр} = 0,44$)
5	Канада	0,43 (22 заклади)	0,44 (18 закладів)
6	Австралія	0,63 (19 закладів)	0,61 (20 закладів)
7	Швейцарія	- 0,57 (7 закладів, $K_{кр} = 0,71$)	- 0,64 (7 закладів, $K_{кр} = 0,71$)
8	Франція	0,65 (21 заклад)	0,07 (7 закладів, $K_{кр} = 0,71$)
9	Швеція	0,83 (11 закладів)	0,81 (10 закладів)
10	Нідерланди	0,74 (13 закладів)	0,68 (13 закладів)

Примітка: У випадках, коли критичне значення коефіцієнта кореляції $K_{кр}$ менше за обчислену величину коефіцієнта, що засвідчує вірогідність кореляції, воно не наводиться [5, 317].

Таблиця 2

**Кореляція рейтингової позиції та віку топ-університетів
для Австрії та Китаю (з Тайванем і без нього)
за рейтингами «Шанхайський» і «Таймс», 2011 р.**

№	Країна	Коефіцієнт кореляції рангів Спірмена за рейтингами (кількість країн із доступними віковими даними, критичне значення коефіцієнта кореляції)	
		«Шанхайський»	«Таймс»
1	2	3	4
1	Австрія	0,32 (7 закладів, $K_{кр} = 0,71$)	0,80 (5 закладів, $K_{кр} = 0,90$)
2	Китай (із Гонконгом і Тайванем)	0,07 (33 заклади, $K_{кр} = 0,29$)	- 0,02 (24 заклади, $K_{кр} = 0,34$)
3	Китай (із Гонконгом, без Тайваню)	- 0,05 (26 закладів, $K_{кр} = 0,33$)	- 0,39 (16 закладів, $K_{кр} = 0,43$)
4	Тайвань	0,81 (7 закладів)	0,67 (8 закладів)

Примітка: У випадках, коли критичне значення коефіцієнта кореляції $K_{кр}$ менше за обчислену величину коефіцієнта, що засвідчує вірогідність кореляції, воно не наводиться [5, 317].

Таблиця 3

Вікові характеристики високорейтингових університетів за рейтингами «Шанхайський» і «Таймс» країн з передовим університетським потенціалом, 2011 р.

Рейтинг	Кількість закладів (з доступними віковими даними)	Вікові характеристики							
		З усієї сукупності закладів за відповідним рейтингом					З 30 перших закладів за відповідним рейтингом		
		Середній вік	Найбільший вік	Найменший вік	Вік 1-го за рейтингом закладу	Щільність створення топ-закладів	Середній вік	Найбільший вік	Найменший вік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. США									
Шанхайський	151 (151)	139	375	35	375	2,3	178	375	92
Таймс	113 (113)	149	375	40	120	3,0	177	375	92
2. Велика Британія									
Шанхайський	37 (37)	194	915	25	915	24,7	502	915	104
Таймс	52 (51)	170	915	19	915	17,9	502	915	104
3. Німеччина									
Шанхайський	39 (39)	275	625	8	143	16,2	–	–	–
Таймс	22 (22)	243	625	42	539	27,8	–	–	–
4. Японія									
Шанхайський	23 (23)	92	153	20	134	6,0	124	134	114
Таймс	16 (15)	111	153	62	134	6,5	134	134	134
5. Канада									
Шанхайський	22 (22)	111	193	43	184	7,1	184	184	184
Таймс	18 (18)	115	193	47	184	8,6	159	190	103
6. Австралія									
Шанхайський	19 (19)	77	161	23	158	7,7	–	–	–
Таймс	21 (20)	80	162	20	158	7,5	–	–	–
7. Швейцарія									
Шанхайський	7 (7)	350	551	156	156	65,8	156	156	156
Таймс	7 (7)	350	551	156	156	65,8	156	156	156
8. Франція									
Шанхайський	21 (21)	434	861	20	861	42,1	–	–	–
Таймс	8 (7)	385	861	24	217	139,5	–	–	–
9. Швеція									
Шанхайський	11 (11)	175	534	34	201	50,0	–	–	–
Таймс	10 (10)	182	534	34	201	55,6	–	–	–
10. Нідерланди									
Шанхайський	13 (13)	183	436	37	375	33,3	–	–	–
Таймс	13 (13)	183	436	37	375	33,3	–	–	–
Середнє за 10 країнами									
Шанхайський		203	480	40	350	25,5	229	353	130
Таймс		197	481	48	300	36,5	226	354	118
Середнє за двома рейтингами		200	480	44	325	31,0	227	353	124
Відсоток відмінності між рейтингами		3,1	0,0	-16,6	-16,8	-30,1	1,4	-0,3	10,4
Відсоток відмінності між першими 30 і 500 (Шанхайський) та 402 (Таймс) закладами									
Шанхайський		12,7	- 26,6	224,2					
Таймс		14,6	- 26,3	144,9					
Середнє за двома рейтингами		13,7	- 26,4	180,9					

Таблиця 3 демонструє, що у віковому розподілі топ-закладів країн із провідним університетським потенціалом виявляються аналогічні закономірності, що й у розподілі високорейтингових закладів регіонів загалом. Найстаріші заклади світового класу – у країнах Європи (Франція, Швейцарія, Німеччина, Велика Британія, Нідерланди, Швеція – середній вік від 170 до 434 років). Молодші заклади світового класу – у країнах Північної Америки (США, Канада – від 111 до 149 років). Ще молодші топ-заклади азійської країни Японії (92 і 111 років) та наймолодші – Австралії (77 і 80 років), що є представником Океанії.

Таблиця 3 також ілюструє той факт, що лише п'ять із десяти розглянутих країн світу представлені своїми топ-закладами в переліку 30 перших закладів за рейтингами «Шанхайський» (США – 22 заклади, Велика Британія – 4, Японія – 2, Швейцарія – 1, Канада – 1) і «Таймс» (США – 21 заклад, Велика Британія – 4, Швейцарія – 1, Канада – 3, Японія – 1). Немає в зазначеному переліку представників Німеччини, Австралії, Франції, Швеції, Нідерландів. Хоча європейські топ-заклади одні з найстаріших, їх представництво у топ-тридцятці відносно скромне – 5 (17 %). Це зайвий раз свідчить про те, що вік є важливою, але не достатньою умовою досягнення найвищого університетського класу і що існує оптимальний віковий період імовірно найбільших рейтингових досягнень топ-закладів.

Якщо звернутися до усереднених даних за десятьма країнами, наведених у *таблиці 3*, то видно, що відмінність між двома рейтингами максимально становить 30 % для щільності створення топ-закладів і не перевищує 17 % для інших семи показників. Це означає, що за таких умов можна здійснити подальше усереднення за двома рейтингами й отримати нові дані для характеристики закладів світового класу.

Усереднені параметри топ-закладу (*таблиця 3*) ось які: вік – 200 років, найбільший вік – 480 років, найменший вік – 44 роки, вік першого за рейтингом закладу – 325 років, щільність утворення топ-закладів – 31 рік. Для 30 перших закладів ці показники такі: вік – 227, найбільший вік – 353 роки, най-

менший – 124 роки. Тобто, для високоелітної (з 30 закладів) групи вікові характеристики зміщуються: загальний середній вік у бік збільшення (на 14 %), найбільший середній вік у бік зменшення (на 26 %), найменший середній вік збільшується в 1,8 раза.

Це важливо для реального проектування, заснування і розвитку найвищого університетського потенціалу. Адже *таблиця 3* засвідчує, що найвищі рейтингові позиції не обіймають ані країни з найстарішими, ані з наймолодшими університетами. Підтвердження цьому – найбільший середній вік топ-закладів Франції (за рейтингом «Шанхайський» 434 роки, за рейтингом «Таймс» 385 років) та найменший – Австралії (відповідно 77 і 80 років). Тобто, можна говорити про певний оптимальний вік високорейтингових закладів, а також характерний вік їхнього становлення та високопродуктивного життя, що відбиває природну інституційну «зміну покоління» й ефективність гармонійного поєднання досвідченості та інноваційності в університетському середовищі. Прикладом такої оптимальності можуть слугувати заклади США (середній вік за двома рейтингами відповідно 139 і 149 років) і Великої Британії (194 і 170 років). У взаємодії двох тенденцій досвідчені заклади мають безперервно модернізуватися (запобігати консерватизмові), а новоутворені – швидко набирати «обертів» за принципом «рік за два».

Інакше кажучи, у періодах понад 50–100 років розрив у потенціалі між «повільними» старими і «швидкими» новими закладами із очевидних причин суттєво скорочується. В епоху прискореного суспільного розвитку топ-університети як основні рушії прогресу можуть за мірками тисячоліття створюватися майже одночасно (наприклад, кожен десятий із них виник у період 1960–1969 рр., або в 1 % тисячолітнього періоду [3]). Але після групового «спринтового» старту, що дає змогу набуту загального високорейтингового статусу, новонароджена університетська когорта згодом у конкурентному змаганні на історичній «стаєрській» дистанції («марафоні» [7]) поступово, зазнаючи перевірки часом, розподіляється за різними рейтинговими по-

зиціями. Наприклад, з іще меншої групи закладів-новачків 1962–1969 рр. у 2011 р. за рейтингом «Шанхайський» Університет Каліфорнії в Ірвайні (США, 1965 р.) увійшов до переліку 50 найкращих закладів світу, а Університет Мериленда в Балтіморі (США, 1963 р.) – лише до 500 перших (розбіжність досягнень майже десятикратна). Аналогічно, за рейтингом «Таймс» згаданий Університет Каліфорнії в Ірвайні у 2011 р. посів 86 місце, а Стародомініонський Університет (США, 1962 р.) опинився на останніх 351–400 позиціях.

І навпаки, різні історичні старту й однакові нинішні лідерські позиції (Гарвардський університет (1636 р.) і Каліфорнійський інститут технології (1891 р.)) свідчать про необхідність урахування темпу стійкого розвитку топ-закладу, який (темпу

може бути дуже високим, але не безмежним. Наприклад, у групі 30 перших топ-закладів їхній вік за обома рейтингами відрізняється не більш, як удесятеро (крайні 915 і 92 рр.). У межах 500 закладів за рейтингом «Шанхайський» ця різниця становить уже 150 разів (1049 і 7 рр.), а в групі з 402 закладів за рейтингом «Таймс» – понад 70 разів (923 і 13 рр.).

Сформульовані висновки, що ґрунтуються на аналізі групи топ-закладів десяти країн із провідним університетським потенціалом, аналогічні отриманим під час розгляду загальної кількості високореїтингових закладів за згаданими рейтингами [2; 3].

У таблиці 4 наведено вікові характеристики високореїтингових університетів Австрії та Китаю.

Таблиця 4

Вікові характеристики високореїтингових університетів Австрії та Китаю (з Тайванем і без Тайваню) за рейтингами «Шанхайський» і «Таймс», 2011 р.

Рейтинг	Кількість закладів (з доступними віковими даними)	Вікові характеристики							
		3 усієї сукупності закладів за відповідним рейтингом					3 30 перших закладів за відповідним рейтингом		
		Середній вік	Найбільший вік	Найменший вік	Вік 1-го за рейтингом закладу	Щільність створення топ-закладів	Середній вік	Найбільший вік	Найменший вік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Австрія									
Шанхайський	7 (7)	233	646	7	646	106,5	–	–	–
Таймс	5 (5)	329	646	36	646	76,0	–	–	–
2. Китай (з Гонконгом і Тайванем)									
Шанхайський	35 (33)	83	118	23	83	3,0	–	–	–
Таймс	24 (24)	76	118	22	100	4,2	–	–	–
3. Китай (з Гонконгом, без Тайваню)									
Шанхайський	28 (26)	89	118	23	48	3,8	–	–	–
Таймс	16 (16)	83	118	23	100	6,3	–	–	–
4. Тайвань									
Шанхайський	7 (7)	61	100	24	83	12,7	–	–	–
Таймс	8 (8)	61	100	22	83	11,1	–	–	–

Хоча топ-заклади Тайваню створені лише у ХХ ст., середній часовий інтервал між їхньою появою становить за обома рейтингами понад 10 років. Натомість для аналогічних закладів Китаю (без Тайваню), утворених і у ХІХ, і у ХХ століттях, ця щільність удвічі-тричі більша (з відповідно меншою кількістю

років). Це може бути однією з причин спотворення рейтингово-вікової кореляції закладів Китаю (без Тайваню) за середнього їхнього віку 89 років і наявності кореляції для топ-закладів Тайваню, незважаючи на їхній значно менший середній вік – 61 рік. Відтак, зменшувати і взагалі усувати згадану кореля-

цію можуть і нерівномірний розвиток (гальмування одних і прискорення інших) закладів у доволі великому історичному проміжку часу, і дуже висока щільність їх створення (особливо, якщо стартові умови діяльності і подальший темп прогресу суттєво відрізняються), що не дає змоги проявитися розглядуваній рейтингово-віковій закономірності для інституцій близького віку.

Щодо Австрії, то з її дуже малою щільністю створення закладів для рейтингу «Таймс» (76 років) розглядувана кореляція з коефіцієнтом 0,80, незважаючи на малу кількість топ-закладів (5), наближається до вірогідної.

Аналіз вікових закономірностей топ-закладів виявляє ще одну тенденцію, а саме: виникнення й поширення, починаючи з XVIII століття, так званих профільних (галузових) закладів. Спочатку технічних, потім технологічних, природничо-наукових, медичних, науково-медичних, економічних, аграрних тощо. Профільність сприяє високій концентрації наявного ресурсу в певних галузях діяльності, а відтак, відносно швидкому досягненню значних результатів за обмежених ресурсів. Характерний приклад – перше місце за рейтингом «Таймс» 120-річного Каліфорнійського інституту технології. Цей інститут за кількістю студентів на порядок поступається класичному Гарвардському університету, кількість студентів якого (21 тис.) є середньою.

Хоча за рейтингом «Шанхайський» середній вік 76 профільних топ-закладів із 493 (із 500 найкращих), щодо яких доступні вікові дані, становить 103 роки, 59 з 400 перших – 105 років, а за рейтингом «Таймс» для 54 профільних високорейтингових закладів з-поміж 395 перших – 117 років, їхня присутність серед 30 найкращих закладів, незважаючи на невеликий вік, помітна – 13,3 – 16,7 %. І навпаки, з-поміж молодих (віком до 50 років) топ-закладів, фіксується підвищена частка профільних: 30,4 % (для групи 1–500 закладів, серед усіх 493 закладів із доступними віковими даними профільні становлять 15,4 %) та 32,7 % (для перших 400 закладів, серед усіх них – 14,8 %) за рейтингом «Шанхайський» і 21,3 %

за рейтингом «Таймс» (загалом 13,7 %). Причому, з вищенаведених 10 провідних країн не мають молодих топ-закладів за рейтингом «Таймс» Японія і Швейцарія; за рейтингом «Шанхайський» для групи 1–400 закладів – Японія і Швейцарія, для групи 1–500 – Швейцарія. Щодо профільних закладів світового класу, то їх, відповідно, у тій самій послідовності не мають – Канада; Канада і Австралія; Канада. Тобто, в будь-якому разі Швейцарія не має з-поміж топ-закладів молодих, а Канада – профільних. Водночас, молоді та профільні заклади є в Австрії та Китаї. Отже, останні дві згадані країни, як і переважна більшість країн із фактично передовим університетським потенціалом, для його розвитку використовують стратегію створення молодих і профільних закладів. А середній вік молодих топ-закладів виявляється не таким і малим: загалом за рейтингом «Шанхайський» – 37 років (39 років для перших 400 закладів), за рейтингом «Таймс» – 39 років. Але цього віку недостатньо, аби увійти до 30 найкращих закладів світу, наймолодшому з яких за обома рейтингами 92 роки (Університет Каліфорнії в Лос-Анджелесі).

На підставі здійсненого аналізу можна зробити такі важливі **висновки**.

По-перше, у передових країнах із розвиненим університетським потенціалом підтверджується існування в середовищі вищої освіти світового класу двох тенденцій, що конкурують і водночас взаємодоповнюються: згідно з першою (домінуючою), найвищі рейтингові місця посідають досвідчені вищі навчальні заклади, яким понад 100 років; відповідно до другої (субдомінуючої), серйозну конкуренцію топ-закладам зі стажем складають молоді заклади, яким до 50 років (у середньому близько 40 років).

По-друге, виникнення нових топ-закладів зумовлене прискоренням суспільного розвитку у глобальному й регіональному масштабах і, насамперед, пов'язане з революційними відкриттями людства. Понад половину цих закладів за обома рейтингами утворено в період 1962–1969 років.

По-третє, найкращий університетський потенціал у регіональному аспекті досяга-

ється і розвивається нерівномірно, згідно з континентальним і державним поступом цивілізаційного прогресу.

По-четверте, суспільний прогрес зумовив, починаючи з XVIII ст., появу нової тенденції конкуренції та взаємодоповнення в розвитку найвищого університетського потенціалу, а саме: поряд із подальшим активним створенням класичних топ-університетів масовою появою профільних (галузевих) топ-закладів, питома вага яких зростає з-поміж новоутворених закладів світового класу. Частка профільних закладів серед 30 найкращих у світі за рейтингом «Шанхайський» становить 13 %, за рейтингом «Таймс» – 17 %.

По-п'яте, країни для подальшого розвитку університетського потенціалу світового класу використовують стратегію заснування і нових потужних університетів, і профільних топ-закладів із великою концентрацією ресурсів у певних галузях їхньої діяльності.

По-шосте, за згаданих умов оптималь-

ною стратегією посилення вітчизняного університетського потенціалу на початковому етапі входження України до клубу країн із високорейтинговими закладами вищої освіти слід визнати всебічну підтримку двох провідних досвідчених національних закладів: класичного і профільного університетів (які не потребують надто великих стартових прискорень і відповідних капіталовкладень) – Київського національного університету імені Тараса Шевченка (утвореного 1834 р.) і Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (заснованого 1898 р.), та зосередження ресурсів на їхньому подальшому розвитку.

Автор висловлює подяку доктору педагогічних наук, академіку НАПН України, науковому консультанту В. Луговому і доктору педагогічних наук, доценту Ж. Талановій за обговорення концепції циклу статей щодо вікових характеристик топ-університетів світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Луговий В. І.** Використання міжнародних рейтингів вищих навчальних закладів для ідентифікації найвищого університетського потенціалу [Текст] / В. І. Луговий, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова // Вища освіта України. – 2011. – Дод. 2. – № 3. – Т. I (26). – (Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»). – С. 296–308.
2. **Слюсаренко О. М.** Вік і досвід («вислуга років») університетів як чинник досягнення ними світового класу / О. М. Слюсаренко // Вища освіта України. – 2012. – № 1. – С. 75–80.
3. **Слюсаренко О. М.** Вікова історична та регіональна специфіка топ-університетів / О. М. Слюсаренко // Вища освіта України. – 2012. – № 2. – С. 85–91.
4. **Таланова Ж. В.** Докторська підготовка у світі та Україні : монографія [Текст] / Ж. В. Таланова. – К. : Міленіум, 2010. – 476 с.
5. **Годфруа Ж.** Что такое психология : в 2-х т.; изд. 3-е, стереотипное / Ж. Годфруа; пер. с франц. – М. : «Мир», 2004. – Т. 2. – 376 с.

6. The Academic Ranking of World Universities. Shanghai Jiao Tong University in China. [Electronic resource]. – URL: <http://www.arwu.org/>.

7. THE Times Higher Education. 100 under 50. 2012 / Powered by Thomson Reuters [Electronic resource]. – URL: <http://www.timeshighereducation.co.uk/>.

8. THE World University Rankings 2011–2012 [Electronic resource]. – URL: <http://www.timeshighereducation.co.uk/>.

CITED LITERATURE

1. **V. Lugovyy.** Using of colleges international ratings for the highest university potential identification [Text] / V. Lugovyy, O. Sliusarenko, Zh. Talanova // «Higher education of Ukraine in the context of integration into the European educational space». – P. 296–308.
2. **O. Sliusarenko.** Universities' age and experience («service record») as their reaching of world class criteria / O. Sliusarenko // Higher education of Ukraine. – 2012. – № 1. – P. 75–80.
3. **O. Sliusarenko.** Top-universities age historical and regional specificity / O. Sliusarenko // Higher education of Ukraine. – 2012. – № 2. – P. 85–91.
4. **Zh. Talanova.** Doctor of science training throughout the world and in Ukraine : monograph [Text] / Zh. Talanova. – Kyiv : Milenium, 2010. – 476 p.
5. **J. Godfrua.** What is psychology : in 2 books; the third publication, stereotypical / J. Godfrua; translated from French. – Moscow : «Mir», 2004. – Book 2. – 376 p.